

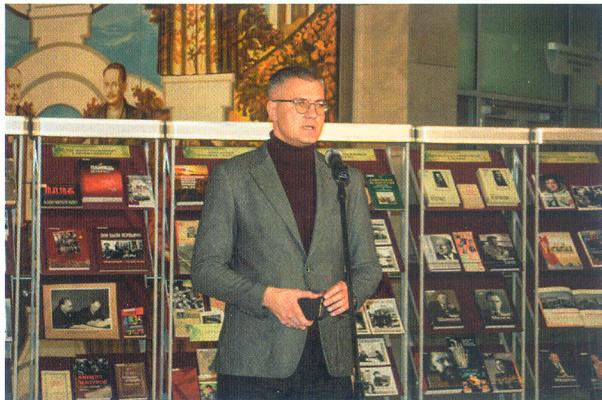
# ДАКУМЕНТЫ НАГАДВАЮЦЬ ПРА ДАСЯГНЕННІ

**105-годдзю з дня стварэння Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі Беларусі (пазней – БССР) прысвечана і выстаўка “Старонкі гісторыі”, якая ўрачыста адкрылася ў Нацыянальнай бібліятэцы.**

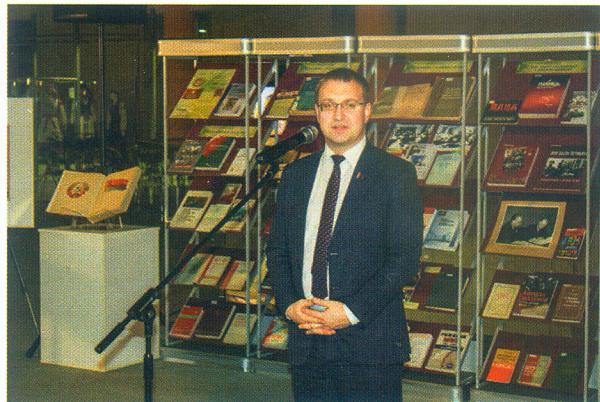
“Сёння мы можам гаварыць, што гэта быў важнейшы этап у станаўленні дзяржаўнасці на беларускіх землях, – заўважыў намеснік дырэктара па навуковай работе Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, кандыдат гістарычных навук Павел Трубчык. – Відавочна тое, што мы праішлі вельмі складаны шлях, што тлумачыцца шэрагам фактараў, утым ліку геапалітычным становішчам нашай тэрыторыі. Безумоўна, гэта не давала магчымасці ў поўнай меры на больш раннім этапе рэалізаваць ідэю дзяржаўнасці

на практыцы. Менавіта ў 1919 годзе быў закладзены фундамент для далейшага аб’яднання беларускіх тэрыторый у межах адной дзяржавы. Яна займела галоўныя аtryбуты – тэрыторыю, мову, культуру”. Так, з гэтага часу пачынаецца станаўленне беларускай рэспублікі, і гэта нягледзячы нават на тое, што ўжо праз некалькі тыдняў пасля абвяшчэння часткі яе земляў была далучана да РСФСР. Такія рашэнні прымаліся ў складанай палітычнай сітуацыі, калі ішлі ваенныя дзеянні. Тэрыторыя маладой рэспублікі складалася ўсяго з шасці ўездаў Мінскай губерні, але, як адзначыў вучоны, тады быў закладзены прававы фундамент і створаны ўмовы для далейшага аб’яднання беларускіх земляў у межах адной дзяржавы на савецкай аснове. Ужо ў 1924 годзе праішло першае ў’яднанне, калі да рэспублікі былі далучаны тэрыторыі, на якіх беларускае насельніцтва складала большасць. У 1926 годзе адбылося другое ў’яднанне, пачалося фарміраванне БССР у межах, вядомых нам сёння, якое завяршылася ў 1939 годзе пасля даручэння Заходній Беларусі. Нельга забывацца, што тэрыторыя, якую мы сёння маєм, стваралася менавіта на савецкай аснове.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэекі Вадзім Гігін



1 студзеня 1919 года часовы працоўна-сялянскі ўрад абвясціў маніфест аб стварэнні беларускай рэспублікі. Копію гэтага дакумента можна пабачыць на выстаўцы ў Нацыянальнай бібліятэцы. Гэта выдатная магчымасць з першакрыніцы даведацца, якія мэты і задачы былі акрэслены ў tym дакуменце. Як паведаміла намеснік дырэктара Нацыянальнага архіва Алена Стуканава, архівісты, якія вывучалі пачатковы савецкі перыяд, выдалі зборнік дакументаў і матэрыялаў "1 студзеня 1919 года", у які ўвайшоў і знакаміты маніфест, і другія дакументы, якія датычыліся дзеянасці часовага ўрада. Прадстаўлены ў зборніку і дакументальная крыніцы з архіваў Расійскай Федэрациі ды іншых дзяржаў. Дарэчы, гэтая кніга прадстаўлена на выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы. Акрамя матэрыялаў, якія асвяляюць часы станаўлення і развіцця савецкай рэспублікі ў даваенны час, у экспазіцыі размешчаны выданні і фатаграфіі, якія адлюстроўваюць эканамічныя, сацыяльныя і гістарычныя пракэсы, што адбываліся ў БССР у пазнейшы час, паказваюць дасягненні ў розных сферах жыцця, прысвечаны вядомым партыйным і грамадскім дзеячам, літаратарам, мастакам, касманаўтам, спартсменам. Сярод іх – Зміцер Жылуновіч, Міхаіл Фрунзэ, Аляксандр Мяснікоў, Кірыл Мазураў, Панцеляймон Панамарэнка, Пётр Машэраў, Янка Купала, Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Максім Танк, Іван Шамякін, Іван Мележ, Міхась Савіцкі, Уладзімір Мулявін, Пётр Клімук, Аляксандр Мядзведзь ды іншыя. У экспазіцыі можна пабачыць іх фатаграфіі і выданні, дзе апісваюцца лёсі гэтых асоб. Таксама ў бібліятэцы размешчана выстаўка плакатаў, якія ствараліся да юбілейных дат, звязаных з утварэннем БССР. Іх аўтарамі былі знакамітыя творцы, члены Саюза мастакоў Беларусі. Плакаты адлюстроўвалі дасягненні тых часоў, якімі ганарылася рэспубліка, паказвалі сімвалы краіны, многія з якіх актуальнымі застаюцца і ў наш час.



■ Член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па адукацыі, культуры і навуцы Сяргей Клішэвіч

"Мы ганарымся калекцыяй плакатнага мастацтва, і маём найбольш поўную калекцыю кніг, якія паказваюць гісторыю краіны", – заўважыў падчас адкрыцця выстаўкі генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Вадзім Гігін. Папяровыя крыніцы паказваюць, якімі хуткімі тэмпамі развівалася беларуская дзяржава. Менавіта савецкая ўлада дала магчымасці беларускаму народу для рэалізацыі творчага патэнцыялу. Гэта быў унікальны вопыт. Вадзін Гігін звярнуў увагу, што у той час калі ішлі Грамадзянская і Савецка-Польская войны, барацьба з контэррэвалюцыйнымі атрадамі, траціна бюджету выдзялялася на адукацыю, навуку. Так, да 1917 года на тэрыторыі Беларусі амаль не было вышэйших навучальных установ, а ўжо ў 1920-я гады іх працавала калія пятнаццаті. Быў створаны Інбелкульт, пазней – Акадэмія навук. У абласных цэнтрах адчыняліся тэатры. І ўсё гэта адбывалася вельмі хутка. Шпарка развівалася эканоміка. За даволі невялікі час Беларусь, якая раней была аграрным рагіёнам, ператварылася ў індустрыяльную рэспубліку. Пра ўсё гэта, а таксама пра трагічныя і герайчныя падзеі, аднаўленне пасля Вялікай Айчыннай вайны сведчыць выстаўка.

Як заўважыў член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па адукацыі, культуры і навуцы Сяргей Клішэвіч, менавіта савецкаму перыяду гісторыі сучаснікі абавязанытым, што сёння маюць моцную сувэрэнную дзяржаву: "Мы карыстаємся спадчынай папярэднікаў. Так, сацыяльная справядлівасць, абвешчаная большавікамі, і сёння закладзена ў Канстытуцыю. Наша эканоміка развіваецца дзякуючы тому, што працягваюць працаўцаў буйныя прадпрыемствы, якія пабудаваныя яшчэ ў савецкі час". Дэпутат упэўнены, што сёння вельмі важна, каб той гістарычны перыяд вывучаўся, асэнсоўваўся, каб моладзь чула пра дасягненні БССР.

Таццяна Бузіноўская

Фота Алены Дзядзюлі